

Yttrande över förslag på ny konsumentkreditlag

Dnr 801 37233 09/112

Sammanfattning

1. Kronofogden välkomnar åtgärder för att motverka skuldsättningsproblem som snabblånen kan föra med sig.
2. Det bör införas begränsningar i fråga om när ansökningar eller utbetalningar av krediter får ske.
3. Det bör i lag eller föreskrifter framgå att gjord kreditprövning ska dokumenteras.
4. En regel bör införas om skyldighet att anmäla (och avanmäla) beviljade krediter till kreditupplysningsföretag.
5. Ett förtydligande behövs angående vad som, utöver kapitalskulden, ska betalas tillbaka i samband med ängerrätt.
6. Företag som tillhandahåller krediter till privatpersoner/ konsumenter och är skyldiga att göra kreditprövningar ska vara skyldiga att söka tillstånd hos Finansinspektionen och därmed omfattas av inspektionens tillsyn.
7. Regeringen bör ge Finansinspektionen, Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten i uppdrag att följa upp effekterna av den nya konsumentkreditlagen vad gäller syftet att motverka de skuldsättningsproblem som snabblånen för med sig.
8. Kronofogden tillstyrker i övrigt lagförslaget.

KRONOFOGDENS STÄLLNINGSTAGANDEN MED MOTIVERINGAR

Syftet med förslaget till en ny konsumentkreditlag är att genomföra det nya EG-direktivet om konsumentkrediter samt att motverka de skuldsättningsproblem som SMS-lån och andra snabblånen för med sig.

Det förtjänar att stryka under uttalandet att om de föreslagna åtgärderna för att motverka skuldsättningsproblem till följd av snabblånen inte visar sig vara tillräckliga, så kommer det att övervägas en skärpt tillsyn över de företag som erbjuder snabblånen.

I promemorian uttalas också värdet av att ägna uppmärksamhet åt hur övriga nordiska länder genomför direktivet.

Nedanstående synpunkter på lagförslaget följer i stort promemorians disposition.

1. (4) Åtgärder mot problem med snabblånen

1.1

Kronofogden välkomnar förslaget att samma regler som gäller för konsumentkrediter i allmänhet även ska gälla för snabblånen.

1.2

Angående frågan om införande av begränsningar i fråga om när ansökningar eller utbetalningar av krediter får ske, vill Kronofogden anföra följande:

I Finland har man längre erfarenheter av snabblånen än vad vi har i Sverige. Utifrån dessa erfarenheter har man infört begränsningar i nämnda avseenden. Frågan bör därför ägnas uppmärksamhet.

Innan marknaden för snabblånen via SMS och Internet tillskapades fanns inga möjligheter till att söka eller få utbetalt krediter dygnet runt. Endast snabblånen erbjuder numera denna möjlighet.

De intentioner som promemorian ger uttryck för vad avser att likställa olika kreditalternativ, inte minst vad gäller att kunna jämföra räntor och villkor, försvåras eller omöjliggörs under skickets kontorstid. Detsamma gäller det tydliga ansvar som lagstiftaren vill uppnå vad gäller kreditgivarnas ansvar att i sin kreditprövning pröva låntagarens betalningsförmåga, fullgöra sin

förklaringskyldighet etc. Detta torde också försvåras och fördyras om det ska kunna göras dygnet runt.

Även om det inte finns något statistiskt underlag, finns ett antal indikationer på att snabbkrediter som tas under dygnets sena och tidiga timmar i många fall används till transaktioner på Internet, såsom spel och inköp, inte minst av den skyddsvärda gruppen ungdomar.

För att förverkliga intentionerna att likställa olika konsumentkrediter och att minska de negativa följderna av snabblån bör således en begränsning liknande den i Finland införas även i den svenska konsumentkreditlagen.

1.3

Närmare om ocker

I svensk lagstiftning regleras bestämmelserna om ocker dels i avtalslagen och dels i brottsbalken. En del av kriterierna för att ocker ska anses föreligga bygger på kreditgivarens kännedom om kredittagarens trångmål, oförstånd etc. Med den anonymitet som krediter via mobiltelefoner och Internet innebär, torde tillämpningen av ockerreglerna i praktiken vara ganska begränsad. Detta trots att ett antal korta krediter tas av personer som är i ekonomiskt trångmål och av olika anledningar är utestängda från kreditsamhället i övrigt. För allmänheten torde också tilltron till lagstiftningen ifrågasättas när räntor på flera hundra procent inte beivras som ocker.

Det rättsfall som promemorian hänvisar till tillkom mer än 10 år innan snabblånen kom till, varför mycket således talar för att reglerna om ocker borde ses över.

Om emellertid de förslagna reglerna om en bättre kreditprövning införs (dvs. att kreditgivaren ska skaffa sig kännedom om kreditsökandens situation) och en effektiv tillsyn görs avseende hur denna kreditprövning tillämpas, kan det tills vidare vara tillräckligt att lagstiftaren följer utvecklingen. Även utvecklingen i den finländska lagstiftningen bör följas.

2. (5.6) Kreditprövning

Enligt förslaget ska samma krav på kreditprövning gälla och tillämpas på alla krediter, oavsett beloppsstorlek och löptid. Undantagen är sk fakturakrediter eller när en obetydlig höjning (enligt promemorian ca 5 %) av en pågående kredit sker. Det bör understrykas och betonas i förarbetena att detta innebär att en ny kreditprövning ska göras även i de fall då ett nytt kreditavtal ingås mellan parter som tidigare haft kreditavtal. Detta skapar förutsättningar för att kredittagare inte slentrianmässigt erhåller nya snabblån bara på grund av att de tidigare haft ett sådant avtal.

I lagförslaget (§ 12) beskrivs hur en kreditprövning ska gå till. Man kan av lagtexten få en uppfattning att kreditgivaren kan uppfylla sin kreditprövning enbart på uppgifter från kreditsökanden. Av promemorian framgår emellertid att kreditprövningen, för att vara tillräcklig, ska grundas på en kombination av informationskällor. Detta bör förtydligas även i lagtexten.

För att de effekter av kreditprövningen som eftersträvas ska uppnås krävs dels en effektiv tillsyn och dels lättillgängliga uppgifter om vilka krediter en tänkt kredittagare redan har.

I promemorian föreslås regler att kreditgivaren ska informera den kreditsökande när en kreditansökan inte beviljats på grund av innehållet i en databas. Detta kräver att kreditgivaren på något sätt dokumenterat sin kreditprövning. När det gäller beviljade krediter är denna dokumentation naturligtvis av intresse för tillsynen av att kreditgivaren utför sin kreditprövning enligt lagförslaget. En regel bör därför införas som ställer krav på att kreditgivaren sparar denna dokumentation.

Det är vidare viktigt att kreditgivaren gör information om sin kredit tillgänglig för andra som ska göra en kreditprövning. En regel bör därför införas om skyldighet att anmäla (och avanmäla) krediter till kreditupplysningsföretag.

Någon civilrättslig sanktionsregel för bristande kreditprövning föreslås inte i promemorian.

Kronofogden har för närvarande inget att invända mot detta under förutsättning att tillsynen blir effektiv och att tillsynsmyndighetens sanktioner blir tydliga.

3. (5.11) Ångerrätt

Det framgår inte tydligt vad som ska betalas tillbaka om kredittagaren utnyttjar sin ångerrätt. Lagförslaget talar om "upplupen ränta", medan det i direktivet talas om kreditränta. Med tanke på den debatt som förekommit i frågan torde ett förtydligande behövas.

4. (5.14) Tillsyn och sanktioner

Konsumentverket har idag huvudansvaret för tillsynen av konsumentkreditlagen. Undantaget är verksamhet som står under tillsyn av Finansinspektionen. Denna ordning föreslås bestå.

De flesta av de företag som idag förmedlar snabblån behöver inte tillstånd av Finansinspektionen för sin verksamhet och står därmed utanför inspektionens tillsyn. Man är endast skyldig att registrera sig. Att man är registrerad hos Finansinspektionen används ibland av snabblånekreditgivare i marknadsföringen och kan av allmänheten, som inte har detaljkunskaper om vad detta innebär, uppfattas som om kreditföretaget står under tillsyn och därmed innebär en kvalitetsgaranti.

Att två myndigheter, med delvis olika förutsättningar, regelverk och sanktionssystem, ska övervaka samma lagstiftning är inte bra ur ett enhetlighetsperspektiv.

Företag som måste ha tillstånd av Finansinspektionen har också skyldighet att regelbundet lämna information till inspektionen, vilket ger insyn i verksamheten. En sådan insyn vad gäller snabblåneföretagen finns bl a i Finland. Inspektionen har också möjlighet att utfärda föreskrifter.

Finansinspektionen finansierar sin verksamhet med tillstånds- och tillsynsavgifter. Detta ger förutsättningar att förverkliga den kvantitativa och kvalitativa tillsyn som den nya konsumentkreditlagen kräver och som lagstiftaren eftersträvar.

Konsumentverket har inte motsvarande förutsättningar. Man måste ägna sig exempelvis åt uppsökande inspektionsverksamhet för att få erforderlig information. När Konsumentverket anser att oegentligheter förekommer, får man agera mot varje företag, ofta via tidsödande domstolsförfarande.

Kronofogden anser därför att det är rimligt att alla företag som tillhandahåller krediter till privatpersoner/konsumenter ska vara skyldiga att söka tillstånd hos Finansinspektionen och därmed omfattas av inspektionens tillsyn. Risken att senare behöva överväga en skärpt tillsyn över de företag som erbjuder snabblån minskar därmed.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rikskronofogde. Vid den slutliga handläggningen har i övrigt närvarat kronodirektören Michael Necke, föredragande.

Eva Liedström Adler

Michael Necke